

TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİ YAZINI (1996 -2020): PANDEMİ ÖNCESİ GÖRÜNÜM, PANDEMİ SONRASI İÇİN YOL GÖSTERİCİ OLABİLİR Mİ?*

Dr. Öğr. Üyesi Hatice BAYSAL

Süleyman Demirel Üniversitesi,
haticebaysal@sdu.edu.tr

 0000-0002-4443-2564

Özet

Özellikle gelişmekte olan ülkeler için önemli bir ekonomik büyüme motoru olarak nitelendirilen girişimci kadınların dünya üzerindeki ekonomilerde inovasyon, refah ve istihdam yaratma açısından yapmış oldukları katkı, onları akademik alanın önemli bir araştırma konusu haline getirmiştir. Kadın girişimci alanyazınının analizini içeren bu araştırma, “Kadın girişimci yazınının pandemi sonrasındaki yeni akademik çalışmalara yol gösterici olabilir mi?” sorusu üzerine tasarlanmıştır. Araştırma ayrıca, kadın girişimci yazınının pandemi sonrasında evrileceği yönün belirlenmesinde karşılaştırma potansiyeli de taşımaktadır. Araştırmada, yaklaşık 20 yıllık kadın girişimci yazınına görselleştirilerek, kümelenmeler ve boş kalan alanların tespiti yapılmış; böylece, içinde bulunulan pandemi dönemi ve sonrasını içeren araştırmalara yol gösterici olması amaçlanmıştır. Araştırma verileri, “kadın girişimci” anahtar kelimesi bağlamında ilk lisansüstü araştırmanın görüldüğü 1996 yılından günümüze kadarki sürecin ve bilimsel araştırma makalelerinin son yirmi yılının sistematik alan yazın taraması yöntemiyle elde edilmiştir. Ulaşılan veriler nicel içerik analizi kapsamında SPSS-22 ile değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularında, kadın girişimci yazınındaki araştırmaların yarısından fazlasının 2016-2020 yılları arasında yapıldığı; araştırma konusu olarak sorunlar, destekler ve etkilerinin öne çıktığı ve iş-yaşam dengesi, cinsiyet temsili gibi konuların daha az araştırıldığı; araştırmaların coğrafi alan olarak doktora tezlerinde ülke genelinde, yüksek lisans tezlerinde yerel bazda olduğuna yönelik kümelenmeler dikkat çekmektedir. Covid-19 Pandemi dönemi araştırmalarında iş-yaşam dengesinin kadınların en çok karşılaştıkları sorun olarak ortaya çıktığı göz önüne alındığında analizde ulaşılan iş-yaşam dengesine yönelik araştırma boşluğu gibi bulguların yeni araştırmalar için yönlendirici olacağı açıktır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, Kadın Girişimci, Kadın Girişimci Yazını, Nicel İçerik Analizi

Jel Kodları: L26, M00, M10.

* Bu makale, 5. Uluslararası EMI Girişimcilik & Sosyal Bilimler Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

WOMEN ENTREPRENEURS LITERATURE IN TURKEY (1996 -2020): CAN THE PRE-PANDEMIC VIEW BE A GUIDE FOR AFTER THE PANDEM?

Abstract

Women entrepreneurs are described as an important economic growth engine especially for developing countries. Their contribution to innovation, prosperity and job creation in economies around the world has made women entrepreneurs an important research topic in the academic field. This research, which includes the analysis of the women entrepreneur literature, "can the women entrepreneur literature be a guide for the new academic studies after the pandemic?" designed on the question. It is also, it has comparative potential in determining the direction in which writing will evolve. In the research, clusters and gaps areas were identified by visualizing nearly 20 years of women entrepreneur literature; Thus, it is aimed to be a guide for researches involving the current pandemic period and its aftermath. The research data were obtained through the systematic literature review of the last twenty years of scientific research articles and the process since 1996, when the first postgraduate research was seen in the context of the keyword "women entrepreneur". The data obtained were evaluated with SPSS-22 within the scope of quantitative content analysis. In the findings of the research, it is noteworthy clusters regarding the fact that more than half of the researches in the women entrepreneur literature were conducted between 2016-2020; problems, supports and effects are prominent as a research topic, and issues such as work-life balance and gender representation are less explored; the researches are geographically in the field of doctorate theses throughout the country, and the master theses are on the local basis; and the Business comes to the forefront as the science area where the research is conducted. In Covid-19 pandemic period studies, work-life balance has emerged as the most common problem faced by women. Thus, it is clear that findings such as the gap in work-life balance reached in the analysis will guide new researches.

Keywords: Entrepreneurship, Women Entrepreneur, Women Entrepreneur Literature, Quantitative Content Analysis

JEL Codes: L26, M00, M10.

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz bu günler Covit-19 virüs salgını nedeniyle tüm dünyada pandemi dönemi olarak öngörülemeyen bir etki yaratmış ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020’de ilan edilmesinin ardından adeta tüm yaşamı bir süre için durdurmuştur. Pandemi, dünya genelinde yaşayan insanların sağlığını tehdit eden bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkarak birden fazla ülkede veya kıtada çok geniş bir alana yayılarak etkisini göstermesi durumunda ilan edilmektedir (Medipol, 2020; WHO, 2020).

Dünya tarihinde çeşitli dönemlerde ortaya çıkan, örneğin 14. Yüzyıldaki veba, İspanyol gribi gibi pandemik salgınlar; ciddi anlamda siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurmuştur (Yolun, 2012). Diğer pandemi dönemlerinde olduğu gibi Covit-19 nedeniyle yaşanan salgın da şok bir gelişme olarak dünya çapında sosyal ilişkiler, sağlık, ekonomi gibi alanlarda tüm yaşamı yeniden şekillendirmekte ve köklü dönüşümlere yol açmaktadır. Salgın nedeniyle dünya ekonomisi üzerinde olduğu gibi Türk ekonomisi üzerindeki etkilerinin de yüksek olacağı ve uzun vadede sosyo-ekonomik yaşamda önemli değişimlere yol açabileceği; siyasi ve ekonomik açıdan radikal değişimleri ve yeni süreçleri beraberinde getirebileceği tahmin edilmektedir (Alpago ve Alpago, 2020). Toplumlar için refah ve zenginlik kaynağı olan girişimcilik (Berglann, vd., 2011:180) yalnızca ekonomik ve istihdam açısından değil, kültürel, sosyal ve politik açılardan da etkilerinin (Karadal vd., 2014:45) bulunması nedeniyle, özellikle girişimci kadınların pandemi süreci ve sonrasında da popüler bir araştırma konusu olmaya devam edeceği açıktır. Pandemi süreci içerisinde işletmelerle ilgili yapılan ilk araştırmalar bunun işaretini vermektedir.

Pandemi döneminin etkilerine ilişkin ilk araştırmalardan biri olan Hedefler İçin İş Dünyası Platformu ‘nun (2020: 20) Covid-19 krizinin işletmeler üzerindeki etkilerini

araştırmaya yönelik Mart ve Mayıs aylarında 619 işletme ile elektronik ortamda

gerçekleştirilen anket verilerine göre: bu dönemde kadın çalışanların erkeklere oranla daha fazla etkilendiği ifade edilmektedir. Bu gözlemi yapan işletmelerin %34’ünün kadın çalışanların söz konusu koşullardan daha fazla etkilendiğini belirtmiştir. Yönetim kademesinde kadın-erkek oranının eşit olduğu işletmelerin yarısı, kadın çalışanların ev sorumlulukları nedeniyle daha çok etkilendiğini belirtmiştir. Sektörel bazdaki değerlendirmede ise sağlık sektöründe çalışan kadınların zor koşullarla karşı karşıya kaldığı görülmektedir. Kadın yönetici oranı yüksek olan işletmelerin kadınların daha fazla etkilendiğini belirtmeleri, iş yaşam dengesi, ev içi sorumlulukları konusunda cinsiyet açısından duyarlı bir farkındalığın bu işletmelerde daha güçlü olduğunu işaret etmektedir. Araştırmada ayrıca, işletmelerin %70’i izin, iş yükü azaltma, esnek çalışma olanakları sağlama gibi önlemler aldıklarını kaydetmişlerdir.

İş dünyasında yer alan kadın çalışanların pandemi sürecinden nasıl etkilendiğine yönelik çalışmaların, girişimci kadınlar özelinde de iş yaşam dengesi, ev içi sorumluluklar, esnek çalışma gibi konular çerçevesinde devam edeceği tahmin edilebilir. Çünkü, toplumsal kalkınma politikalarına katkıda bulunma potansiyeli araştırmalarla ortaya çıkartılan kadın girişimcilerin de (Wang ve Morrell, 2015) pandemi süreci koşullarından ciddi biçimde etkilenmesi olasıdır.

Bu çerçevede araştırma, kadın girişimci yazınının görselleştirilmesi sonucu ulaşılan bulguların -kümelenmeler, boş bırakılan alanlar gibi- kadın girişimcilerle ilgili pandemi dönemi ve sonrasında tasarlanacak yeni akademik araştırmalar açısından yol gösterici olması potansiyeli; kadın girişimcilerle ilgili pandemi sonrasındaki yazınının evrildiği yönün

belirlenmesinde karşılaştırmaya zemin hazırlayacağı düşüncesi ile tasarlanmıştır. Araştırmanın, benzer nitelikli daha sonra gerçekleştirilecek araştırmaların nicel yöntemlerle genişletilmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Ahl girişimcinin erkeksi bir kavram olduğunu, yani cinsiyet açısından tarafsız olmadığını belirtmektedir (2006: 601). Bu alandaki araştırmalar, hem erkek hem de kadın girişimciliğinin erkeksi özelliklerle ilişkilendirilmesine (Gupta vd., 2019) rağmen girişimcilik başarısı için önemli olduğuna inanılan birçok özelliğin kadınsı olarak nitelendirilen özellikler olduğu belirtilmektedir. Örneğin, bakım ve yetiştirme, başkalarıyla ilişki kurma, alçakgönüllülük gibi (Bird ve Brush, 2002: 44).

Kadın girişimciliği ile ilgili dikkat çekilen noktalar: Ev dışında, kendi adına kurduğu bir işletmesinin olması; bir işletmede tek başına veya çalıştırdığı diğer kişilerle birlikte çalışması veya sahibi olması sıfatıyla ortaklık kurması; iş ile ilgili olarak kamu ve özel kuruluşlarla temaslara geçebilmesi; işletmenin geleceği ile ilgili planlar yapabilmesi; işletmeden elde ettiği kazancı, yatırım ve kullanım alanları üzerinde söz sahibi olması; işletmesi adına tüm riski üstlenmesi olarak ifade edilmektedir (Ecevit, 1993). Bu özellikler çerçevesinden bakıldığında Türkiye’de bu nitelikleri taşıyan kadın girişimci sayısının az olduğuna dikkat çekilmektedir (Kutaniş, 2006:56).

1980'lere kadar ekonomik büyüme ve refaha katkıları açısından olumlu şekilde değerlendirilemeyen kadınların işgücüne katılımı, küçük işletme girişimciliğinin desteklenmesi ile mümkün olmuştur. Küçük işletme girişimciliğinin yaygınlaştırılması, geliştirilmesi, kadınların girişimci olarak yetenekleri ve yeterliliklerinin sağlanması yönündeki eğilimler ve bunları destekleyen uygulamalar yoğunluk kazanmıştır (Yelkikalan,

2006: 49). Girişimci kadınların genellikle ya küçük çaplı işletmelerin ya da gelişme imkanı az olan firmaların kurulma aşamalarında rol oynadıkları görülmektedir (Dwyer vd., 2003). Pandemi dönemine yönelik yapılan öncül araştırma verilerine göre süreçten en çok etkilenenler mikro ölçekli firmalardır. Bu dönemde, ödemelerinde Mikro ölçekli firmaların %33’ü çok zorlandıklarını, büyük firmaların sadece %2 ‘si zorlandıklarını belirtmişlerdir. Yine çalışan sayısının %50’den fazla azaldığını belirten firmaların büyük çoğunluğu mikro ve küçük ölçekli firmalar olmuştur. Covid-19 nedeniyle yaşanan krizin devam etmesi durumunda ise firmaların %48’i sermayelerinin en fazla 3 ay yeteceğini belirtmiştir. %22’si ise sermayelerinin ya yetmediğini ya da en fazla bir ay yeteceğini söylemiştir (HİİDP, 2020:3). Bu veriler ışığında değerlendirildiğinde, genelde mikro ölçekli işletmelere sahip olduğu belirtilen kadın girişimcilerin bu dönemin etkilerinden kaçınmaları pek mümkün görülmemektedir.

2. KADIN GİRİŞİMCİ ALANYAZININA İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR

Kadınlara ait işletmelerin dünyadaki en hızlı büyüyen girişimci nüfuslardan biri olduğu ve tüm ekonomilerde inovasyon, istihdam ve refah yaratmaya önemli katkı sundukları belirtilmektedir (Brush, vd., 2009:8). Kadın girişimciliğinin, üretken iş yaratmada, cinsiyet eşitliğini sağlamada ve yoksulluğu azaltmada öncü bir rol oynadığı için gelişmekte olan ülkeler için önemli bir ekonomik büyüme motorudur; bu nedenle, temel özelliklerinin analizi, girişimcilikle ilgili başarılı politikalar geliştirmek ve bir ülkenin rekabet edebilirliğini ve büyüme potansiyelini anlamak için önemlidir (De Vita vd., 2014: 452). Kadın girişimcilerin bu artan önemine rağmen, kadın girişimciliği araştırmalarının son 30 yılda hızlı bir büyümeye sahne olduğu (Yadav ve Unni, 2016:1) belirtilirken, kadın girişimci olgusuyla ilgili araştırmaların yetersizliğine (Brush vd., 2009:8) dikkat çekilmektedir.

Dünyadaki kadın girişimciliği alanyazınına bakıldığında; İlk akademik makalenin Schwartz tarafından 1976 yılında, Çağdaş Girişimcilik Dergisi'nde yayımlandığı; 1979'da Washington DC'de bu alandaki "The bottom line: Unequal enterprise in America" başlıklı ilk politika raporunun yayımlandığı; Hisrich ve O'Brien tarafından 1981 yılında Babson Koleji Girişimcilik Konferansı'nda kadın girişimciler hakkında ilk akademik sunumun yapıldığı; kadın girişimcilerle ilgili ilk akademik kitabın 1985'te yayımlandığı (Jennings ve Brush, 2013:663; Yadav ve Unni, 2016:2) görülmektedir.

Dünyada kadın girişimciliği alanyazını üzerine yapılan son dönemdeki çalışmalar araştırmaların görünümü ortaya çıkartmaktadır. Bu araştırmalardan biri de Jennings ve Brush (2013)'ın kadın girişimci literatürüne ilişkin son 30 yılı içeren araştırmasıdır. Kadın girişimciliği literatürüne ilişkin araştırma bulgularında, üst düzey dergilerde yayınlanan kadın girişimciliği araştırması oranının, 1990'lı yıllardan itibaren istikrarlı bir şekilde azalma gösterdiği, iki üst düzey girişimcilik dergisinde 2000 yılından sonra kadın girişimciliği hakkındaki tüm makalelerin oranının sadece %4 olduğu; öncü makale sayısının nispeten düşük olduğu; kadın girişimciliği araştırmalarının çoğunda görünüşte genel girişimcilik konularına odaklanılmış olsa da, belki de kadın girişimciliği araştırmalarının en temel katkısının, girişimciliğin toplumsal cinsiyetten bağımsız bir fenomen olmadığını kabul ve belgelemesi olduğu belirtilmektedir.

De Vita ve arkadaşlarının (2014) geliştirmekte olan ülkelerdeki kadın girişimciliği üzerine yaptıkları araştırmada, 70 makale sistematik literatür taraması ile incelenmiş ve makalelerin hepsinin güçlü teorik sosyolojik çerçeveden yoksun olduğu, çalışmaların feminist teorilerin etkilerini dikkate almadıkları, makalelerin çoğunluğunun "batı" çalışmalarında benimsenen anket veya çerçeveleri tekrarladıkları, az sayıda makalenin uluslararası

örneklere dayandığı şeklinde bulgulara ulaşılmıştır.

Yadav ve Unni, (2016)'nin 1986-2016 yıllarını kapsayan araştırmasında: girişimcilik üzerine yapılan ilk çalışmaların erkek ve kadın girişimcilerin aynı olduğunu varsaydığı ve ayrı bir sorguya ihtiyaç duyulmadığı; araştırmalarda heterojenliği yakalamak ve mevcut girişimci teorileri genişletmek için feminist teorilerin kullanılmasına ihtiyaç olduğu; geçmiş araştırmalara pozitivist paradigmanın hakim olduğu ve yenilikçi yöntemlerin benimsenmesine ihtiyaç olduğu; kadın girişimcilik alanındaki işbirliklerinin ulusal sınırlar dahilinde sınırlandırıldığı ve ulus ötesi araştırma ağlarına ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.

Dünyadaki kadın hareketine paralel olarak Türkiye'de 1970'li yıllarda başlayan kadınlarla ilgili araştırmalar 80'lerde kadını temele alan araştırmalarla devam etmiş (Arat, 1996: 404); kadın girişimciliği ile ilgili 90'larda Yüceer, Eray ve Çakar (1995)'in girişimciliğin temellerinin aile içerisinde atıldığına dikkat çekilen "Aile Eğitiminde Kadının Yeri ve Girişimci Kadınları Özendirme Vakıfların Rolü" başlıklı araştırma; Ecevit'in (1993) Kadını Girişimciliğe Özendirme Destekleme Paneli'nde sunmuş olduğu "Kadın Girişimciliğin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi" ve aynı panelde Saray 'ın (1993) "Türkiye'de Kadın Girişimciliği" başlıklı sunumları; YÖK Ulusal Tez Merkezi'nde kayıtlarına göre, kadın girişimciliğini konu alan ilk lisansüstü tez araştırması 1996 yılında "Kadın Girişimciliği" adıyla, İşletme Anabilim dalında gerçekleştirilen yüksek lisans tezi öncü araştırmalar olarak belirtilebilir.

Kadın girişimciliğini konu alan alanyazın taramasını içeren araştırmalara bakıldığında ise; Aksay'ın (2019) kadın girişimci alanyazınına ilişkin 10 yıllık bir süreci içeren araştırma "Türkiye'de Kadın Girişimciliğinin Son 10

Yılı: Alanyazın Taraması Ve Öneriler” başlığı altında sistematik alanyazın taraması yöntemiyle gerçekleştirilmiş; 23 makaleden oluşan örneklem yazar/lar, araştırma türü, örneklem türleri, veri toplama ve analiz yöntemleri, örneklem sayıları, temel alınan teori, araştırma amaçları, araştırma konuları ve bulguları itibarıyla incelenmiştir. Aksay, araştırma sonucunda Türkiye’deki kadın girişimciliği alanyazının henüz başlangıç aşamasında olduğu ve yapılan araştırmalarda kadın girişimciliğin doğasını ve bağlamını anlamaya yönelik olduğunu belirtmiştir.

Yumuşak’ın (2019) “Kadın Girişimciliğin Bibliyometrik Durum Analizi” başlıklı araştırmasında kadın girişimcilik ile ilgili Web of Science veritabanında 1983 ile 2019 yılları arasında taranan 477 makale bibliyometrik analiz ile incelemiştir; atıf analizi, en çok atıf almış yazarlar, anahtar kelimeler, araştırmaya katılan ülkeler ve yayın dilleri açısından haritalandırılmış ve kadın girişimciliği konusunda altı yazarın öne çıktığı; makalelerin dilinin çoğunlukla İngilizce olduğu; University of North Carolina’nın 13 yayınlı konuya en çok katkı yapan üniversite olduğu; ülke olarak kadın girişimciliği kavramına en çok katkıyı, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Kanada ve İspanya’nın yapmış olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Kadın girişimciliği alanyazınına ilişkin lisansüstü tezleri konu alan bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Akademik alanda lisansüstü tez araştırmaları, alan yazına hem teorik hem de uygulama içerikli katkı sağlayarak bilimsel bilgi birikiminin sağlanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Bir tez araştırmasında alanyazın taraması, birçok amaca sahiptir. Eğer bir çalışma sadece alanyazın taraması ise yazar esas olarak bütünlük ile ilgilenmekle birlikte araştırmayı eleştirel olarak analiz edebilir, esas

konuları belirleyebilir ya da bir iddiayı açıklayabilir (Randolph, 2009:4).

Bu bakış açısıyla araştırma, kadın girişimciliğini konu alan lisansüstü araştırma tezleri ve bilimsel makalelerin sistematik alanyazın taraması ile incelenerek, Türkiye’nin pandemi öncesindeki yaklaşık 20 yıllık bir zaman dilimindeki kadın girişimci yazını - odak konuları, akademik disiplinleri, coğrafi araştırma alanları gibi- çeşitli temalar çerçevesinde görselleştirerek, elde edilecek fotoğrafın aşağıdaki amaçlar açısından katkı sağlaması beklenmektedir;

- Elde edilecek görsel ile alanyazında kümelenmelerin ve boş bırakılan noktaların tespit edilerek, pandemi süreci ve sonrasındaki yeni akademik araştırmalara yol gösterici olması,
- Dünyanın içinde bulunduğu Covid-19 Pandemi döneminin, ekonomi başta olmak üzere pek çok alanda değişiklikler getirmesi nedeniyle bundan etkilenmesi muhtemel kadın girişimcilerle ilgili araştırmaların pandemi sonrasındaki alanyazında nasıl bir seyir izlediğinin değerlendirilebilmesinde çıkış noktası ve karşılaştırma zemini oluşturması.

Bu amaçlar doğrultusunda araştırmada gerçekleştirilen sistematik alanyazın taraması ile kadın girişimci konusunda bazı kriterler bazında tarama yapılarak araştırma verileri elde edilmiştir. Araştırmaya dahil edilecek veya hariç tutulacak makalenin sınırlandırılması için araştırma kriterleri şöyle belirlenmiştir:

- Bilimsel araştırma tezi veya makale olarak yayımlanmış olması
- Taramaya dahil edilecek çalışmaların zaman aralığı (ilk araştırmaların görüldüğü 1996 ile 2020 -ilk çeyrek-)
- Lisansüstü tezlerin, Ulusal Tez Merkezi’ne kayıtlı olması
- Kadın girişimciliği ile doğrudan ilişkili olması
- Kadın girişimciliği anahtar kelimesini içermeyen ancak kadın girişimciliği ile

birinci derecede ilişkili mikro girişimcilik gibi konuları içermesi

- Online olarak erişilebilir olması

Bu çerçevede, Türkiye’deki çeşitli üniversitelerde yürütülmüş olan lisansüstü araştırmalara Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nden ulaşılmıştır. Burada “kadın girişimci” anahtar kelimesiyle tez dizinlerinde tarama yapılmış ve 14 doktora, 103 yüksek lisans olmak üzere toplam 117 teze ulaşılmıştır. Tez dizinlerinde “kadın girişimciliği” anahtar kelimesiyle yapılan taramada ise 1 doktora ve 56 yüksek lisans olmak üzere 57 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Her iki anahtar kelime ile yapılan tarama sonucu ulaşılan doktora ve yüksek lisans tezleri yinelemelerden kaçınmak amacıyla karşılaştırılmış ve sonuçta toplam çalışma seti 14 doktora ve 106 yüksek lisans tezi olarak belirlenmiştir. Kadın girişimciliği ile ilgili ilk yüksek lisans tezinin 1996 yılında tez merkezine yüklenmiş olması nedeniyle araştırma bu tarih itibarıyla 2020’nin ilk çeyreğine ilişkin mevcut verilerin analizini içermektedir.

Bilimsel makalelerin taraması için GoogleScholar’dan yararlanılmıştır. 2004 yılında hizmete giren GoogleScholar’ın sadece akademik makaleler konusunda arama yapmaya imkan veren bir arama motoru olması; hem TR-Dizin, Hem de diğer alan indekslerinde taranan dergileri taraması ve yıllar itibarıyla taramaya imkan vermesi nedeniyle tercih edilmiştir. Türkiye’de kadın girişimciliği konusundaki makalelerin farklı dergilerde yayımlanması nedeniyle bu yol tercih edilmiştir. Buradaki taramada da “kadın girişimci” anahtar kelimesi kullanılmış ve 640 makaleye ulaşılmıştır. Elde edilen verilerde kadın girişimci anahtar kelimesi başlığında veya anahtar kelimelerinde bulunan yani doğrudan ilişkili olanları

ayrıştırılmış; yinelemelerden kaçınmak için makale isimleri bazında tarama yapılarak aynı olanlarının ayıklanmasının ardından araştırma seti 172 olarak belirlenmiştir. Ancak, temel konusu kadın girişimci olmamakla birlikte içeriğinde kadın girişimciliğine yer veren veya mikro krediler gibi birinci derecede ilgili temaları içeren makaleler de (34) araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırma seti bilimsel makaleler (206) ve lisansüstü tez araştırmaları (120) olmak üzere toplam 326 olarak belirlenmiştir.

Betimleyici bir çalışma olarak tasarlanan bu araştırmada nicel içerik analizi yapılmış, bunun için SPSS-22’den yararlanılmıştır.

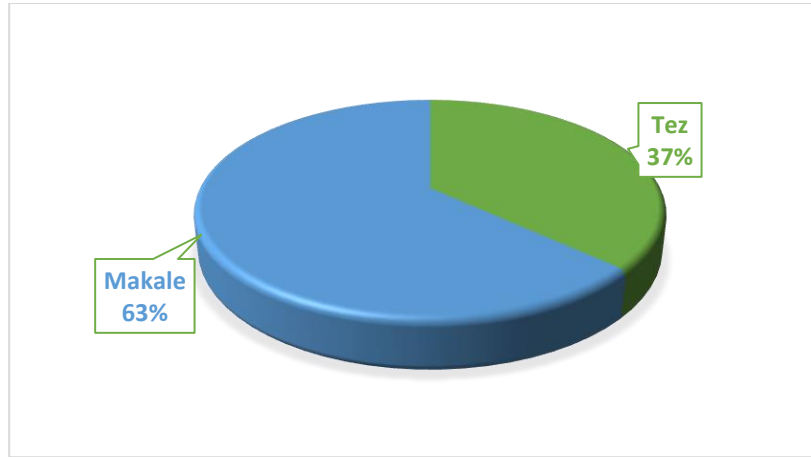
Araştırmanın kısıtlarını; sistematik alanyazın taramasında örneklem, örnekleme yöntemleri ve bulgular arasında niteliksel farklılıkların göz ardı edilmesi (Grant ve Booth, 2009:98); Ulusal Tez Merkezi’ne kayıtlı lisansüstü tezlerin araştırmaya dahil edilmesi; bilimsel makalelerin online olarak erişilebilir olanlarına GoogleScholar üzerinden erişilmiş olması; araştırma tarihi itibarıyla 2000 yılının ilk çeyreğinin araştırmaya dahil edilebilmesi; araştırmanın yapıldığı akademik disipline ilişkin tanımlamanın yalnızca lisansüstü tezler açısından belirtilmiş olması oluşturmaktadır.

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Araştırma bulguları lisansüstü tezler ve bilimsel makaleler olmak üzere iki çerçevede; lisansüstü tezler de yüksek lisans ve doktora olarak iki başlıkta görselleştirilmektedir.

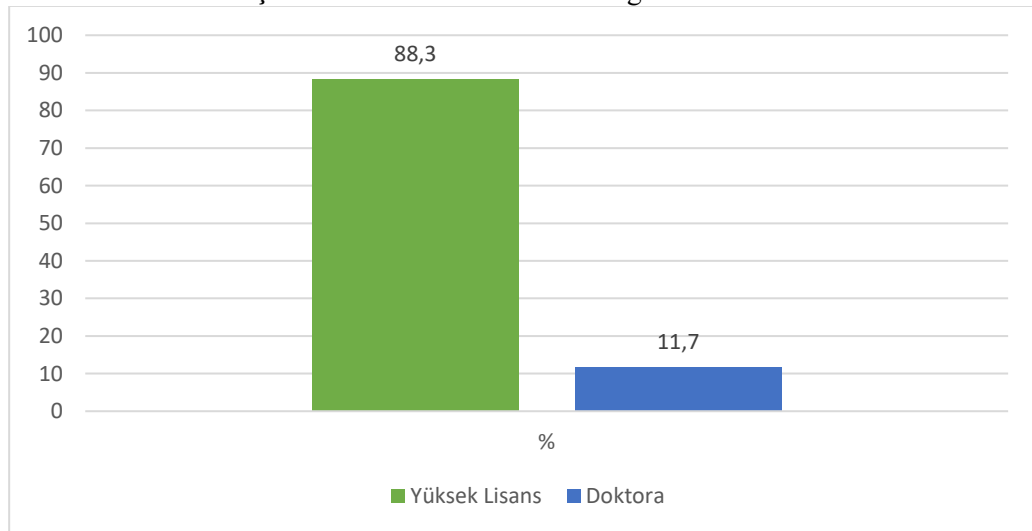
Araştırma setinde lisansüstü tezlerin sayısı 120 ve bilimsel makalelerin sayısı da 206 dır. Yaklaşık 20 yıllık bir süreçte araştırmaya dahil edilen tez ve makalelerin yüzdelik dağılımı Şekil 1’de görülmektedir.

Şekil 1: Tez ve Makalelerin Dağılımı

Lisansüstü araştırmalar açısından bakıldığında, kadın girişimcileri konu alan araştırmaların 106'sını yüksek lisans tezlerinin oluşturduğu; doktora tezlerinde bu sayının 14'de kaldığı dağılıma ilişkin görünüm Şekil 2'de oransal olarak verilmektedir. Kadın girişimciliği en fazla yüksek lisans düzeyinde araştırmalara konu olmaktadır.

Şekil 2: Lisansüstü Tezlerin Dağılımı

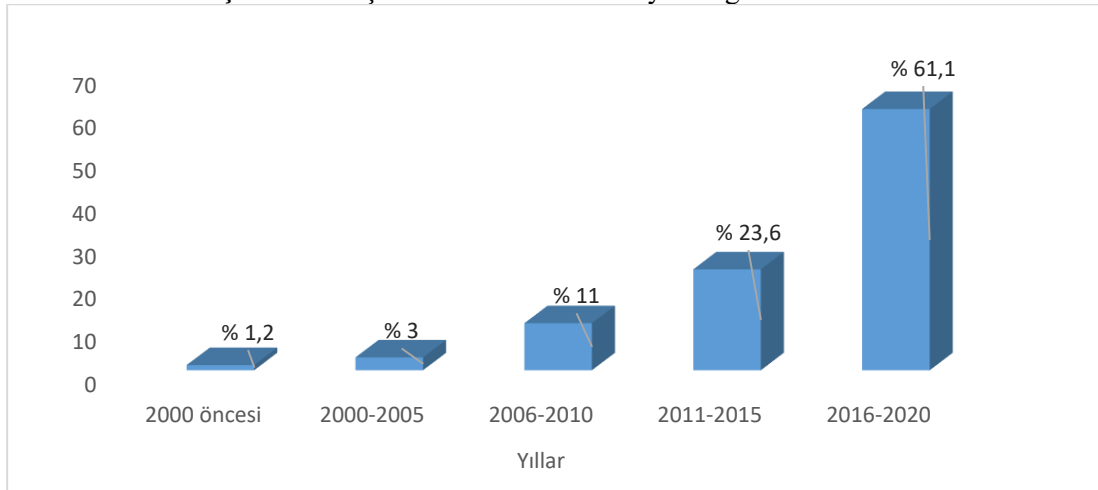

Tablo 1: Kadın Girişimciliği Araştırmalarının Yıllar İtibariyle Görünümü

		Sayı	%
Yıllar	2000 öncesi	4	1,2
	2000-2005	10	3,0
	2006-2010	36	11,0
	2011-2015	77	23,6
	2016-2020	199	61,1
	Toplam	326	100,0

Araştırmalara yıllar itibariyle baktığımızda, Tablo 1’de 2000 yılı öncesindeki araştırmaların %1,2 gibi oldukça düşük bir oranda kaldığı görülmektedir. Araştırmaların 5’er yıllık dağılımlarına bakıldığında en fazla araştırmanın kümelendiği yıllar olarak 2016-2020 (ilk çeyrek) yılları %61,1 oranıyla dikkat

çekmektedir. Bu oran 2011-2015 yılları arasında %23,6 oranındadır. Elde edilen bu veriler, kadın girişimcilere yönelik araştırmaların son 10 yıllık bir süreçte arttığını işaret etmektedir. Araştırma konusu olarak kadın girişimciliğe giderek yükselen bir ilginin olduğu söylenebilir.

Şekil 3: Araştırmaların Yıllar İtibariyle Dağılımı

Araştırma bulgularına bakıldığında, Tablo 2’de bilimsel araştırmalar açısından kadın girişimcilerin son beş yıllık süreçte daha yoğun olarak araştırma konusu olarak tercih edildiği ve ilginin arttığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2: Tez ve Makalelerin Yıllar İtibariyle Dağılımı

Toplam	Makale		Tez		Yıllar																Toplam					
	%	Sayı	%	Sayı	2000	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015		2016	2017	2018	2019	2020
					Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı		Sayı	Sayı	Sayı	Sayı	Sayı
1,2	4	0,0	0	3,3	4	2000	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0,3	1	0,0	0	0,8	1	2000	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
0,6	2	1,0	2	0,0	0	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	
0,3	1	0,5	1	0,0	0	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	
0,9	3	0,5	1	1,7	2	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	
0,9	3	1,0	2	0,8	1	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	
3,4	11	2,4	5	5,0	6	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
1,8	6	2,9	6	0,0	0	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
1,2	4	1,0	2	1,7	2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
2,5	8	2,9	6	1,7	2	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
2,1	7	2,4	5	1,7	2	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
4,3	14	2,4	5	7,5	9	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
1,5	5	1,5	3	1,7	2	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
4,0	13	3,4	7	5,0	6	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
6,7	22	9,2	19	2,5	3	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
7,1	23	7,8	16	5,8	7	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
11,7	38	15,0	31	5,8	7	2016	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
8,9	29	9,7	20	7,5	9	2017	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
18,4	60	18,0	37	19,2	23	2018	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
19,6	64	15,5	32	26,7	32	2019	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
2,5	8	2,9	6	1,7	2	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	
100,	326	100,	206	100,0	120	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	2020	

Lisansüstü tezler çerçevesinde bakıldığında kümelenmenin 2018 (%19,2) ve 2019 (%26,7) yıllarında yaşandığı; bilimsel makalelerde bu kümelenmenin 2018 (%18), 2019 (%15,5) ve 2016 (%15) yıllarında olduğu bulgulanmıştır. Bilimsel makalelerde ilk farkedilir düzeydeki artış 2014 yılında %9,2 olarak gerçekleşmiştir. Tezlerde ise 2006 (%5) ve 2011 (%7,5) yıllarında dikkat çeken oranda araştırma konusu olarak tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 3: Kadın Girişimciliği Araştırma Konuları

Araştırma Konuları	Sayı	%
	Kavramsal&Genel	94
Sorunlar	51	15,6
Destekler	41	12,6
Etkileri	43	13,2
Cinsiyet Temelli	25	7,7
Girişimci Profili	33	10,1
Motivasyonları	30	9,2
İş-Yaşam Dengesi	9	2,8
Toplam	326	100,0

Kadın girişimcilere yönelik bilimsel araştırmalarda Tablo 3’de görülen veriler doğrultusunda kavramsal ve genel içerikli konuların ele alındığı araştırmaların daha çok tercih edildiği (%28,8) tespit edilmiştir. Kadın girişimcilerin yaşamış oldukları sorunlar araştırma konuları arasında popüler bir konu olarak %15,6 oranıyla karşımıza çıkmaktadır. Kadın girişimcilerin ülkeleri, bölgeleri başta olmak üzere ekonomik gelişim ve toplumsal çerçevedeki etkilerinin ele alındığı araştırmalar

%13,2 oranıyla sorunlardan hemen sonra tercih edilen araştırma konusu olarak görülmektedir. Bunu kadın girişimcilere yönelik desteklerin ele alındığı araştırmalar %12,6 oranıyla izlemektedir. Girişimci profilini belirlemeye yönelik araştırmalar %10,1; girişimcilik motivasyonları üzerine yapılan araştırmalar %9,2; kadın girişimciliğini toplumsal cinsiyet çerçevesinde inceleyen araştırmalar %7,7; iş yaşam dengesini konu alan araştırmalar da %2,8 oranında bulgulanmıştır.

Tablo 4: Araştırma Konularının Tez ve Makale Açısından Dağılımı

			Konu							Toplam
			Kavramsal& Genel	Sorunlar	Destekler	Etkileri	Cinsiyet Temsili	Profil	Motivasyonları	
Tez	Sayı	30	22	18	17	7	12	11	3	120
	%	25,0	18,3	15,0	14,2	5,8	10,0	9,2	2,5	100,0
	% Toplam	9,2	6,7	5,5	5,2	2,1	3,7	3,4	0,9	36,8
Makale	Sayı	64	29	23	26	18	21	19	6	206
	%	31,1	14,1	11,2	12,6	8,7	10,2	9,2	2,9	100,0
	% Toplam	19,6	8,9	7,1	8,0	5,5	6,4	5,8	1,8	63,2
Toplam	Sayı	94	51	41	43	25	33	30	9	326
	%	28,8	15,6	12,6	13,2	7,7	10,1	9,2	2,8	100,0

Araştırma konularının tercih edilmesinde hem lisansüstü tezler (%9,2) hem de bilimsel makaleler (%19,6) açısından kavramsal ve genel içerikli araştırmaların daha yüksek olduğu açıktır. Kavramsal ve genel içerikli olarak makale niteliğindeki araştırmaların oranı daha yüksektir. Lisansüstü araştırmaların kendi içerisinde popüler olan araştırma konusu olarak ikinci sırada kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar (%18,3) gelmekte bunu destekler

(%15), etkileri (%14), girişimci profili (%10), motivasyonları (%9,2), cinsiyet temsili (%5,8) ve iş yaşam dengesi (%2,5) takip etmektedir. Bilimsel makalelerin kendi içerisinde popüler olan araştırma konusu olarak ikinci sırada kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar (%14,1) gelmekte bunu etkileri (%12,6), destekler (%11,2), girişimci profili (%10,2), motivasyonları (%9,2), cinsiyet temsili (%8,7) ve iş yaşam dengesi (%2,9) takip etmektedir.

Tablo 5: Lisansüstü Araştırmalar & Araştırma Konuları

		Araştırma Konuları								Toplam
		Kavramsal I& Genel	Sorunlar	Destekler	Etkileri	Cinsiyet Temsili	Profil	Motivasyon ları	İş-Yaşam Dengesi	
Yüksek Lisans	Sayı	26	20	17	15	6	10	9	3	106
	%	24,5	18,9	16,0	14,2	5,7	9,4	8,5	2,8	
	% Toplam	21,7	16,7	14,2	12,5	5,0	8,3	7,5	2,5	88,3
Doktora	Sayı	4	2	1	2	1	2	2	0	14
	%	28,6	14,3	7,1	14,3	7,1	14,3	14,3	0,0	
	% Toplam	3,3	1,7	0,8	1,7	0,8	1,7	1,7	0,0	11,7
Toplam	Sayı	30	22	18	17	7	12	11	3	120
	%	25,0	18,3	15,0	14,2	5,8	10,0	9,2	2,5	100,0

Lisansüstü araştırmalar içerisinde popüler olan araştırma konusu olarak yine kavramsal ve genel nitelikli araştırmalar hem yüksek lisans (%21,7) hem de doktora (%3,3) ilk sırada yer almaktadır. Yüksek lisans tezlerinde ikinci sırada kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar (%16,7) gelmekte bunu destekler (%14,2), etkileri (%12,5), girişimci profili (%8,3), motivasyonları (%7,5), cinsiyet temsili

(%5) ve iş yaşam dengesi (%2,5) takip etmektedir.

Doktora tezlerinde araştırma için tercih edilen araştırma konuları olarak: kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar (%1,7), etkileri (%1,7), girişimci profili (%1,7), motivasyonları (%1,7), destekler (%0,8), cinsiyet temsili (%0,8) karşımıza çıkmaktadır. Doktora düzeyinde henüz iş yaşam dengesini konu alan bir araştırmanın yapılmamış olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Araştırmanın Gerçekleştirildiği Coğrafi Alanlar

	Sayı	%
Ülke Geneli	166	50,9
Yerel	134	41,1
Bölgesel	9	2,8
Yurtdışı	17	5,2
Toplam	326	100,0

Araştırmaların gerçekleştirildiği coğrafi alanlar açısından bakıldığında Tablo 6'da %50,9'unun ülke genelini kapsayan araştırmalardan oluştuğu; bunu %41,1 ile yerel nitelikli araştırmaların takip ettiği görülmektedir.

Bölgesel araştırmaların oranı %2,8 gibi düşük bir orandadır. Yurtdışında gerçekleştirilen veya yurtdışındaki bir ülke ile Türkiye'yi karşılaştıran araştırmalar %5,2 düzeyindedir.

Tablo 7: Akademik Araştırmalar & Coğrafi Araştırma Alanı İlişkisi

		Coğrafi Araştırma Alanı				Toplam
		Ülke Geneli	Yerel	Bölgesel	Yurtdışı	
Tez	Sayı	48	58	5	9	120
	%	40,0	48,3	4,2	7,5	100,0
Makale	Sayı	118	76	4	8	206
	%	57,3	36,9	1,9	3,9	100,0
Toplam	Sayı	166	134	9	17	326
	%	50,9	41,1	2,8	5,2	100,0

Araştırmaların gerçekleştirildiği coğrafi alanlar açısından bakıldığında bilimsel makalelerde daha çok ülke genelini içeren araştırmaların %57,7 ile yüksek bir oranda olduğu ve onu %36,9 ile yerel nitelikte olanların takip ettiği görülmektedir. Tezlerde araştırma alanı olarak yerelin %48,3 oranıyla daha çok tercih edildiği ve ülke genelini içeren araştırmaların %40 ile

ikinci sırada onu takip ettiği dikkat çekmektedir.

Araştırma alanı olarak yurtdışının tercih edilme oranları hem makalelerde (% 3,9) hem de tezlerde (% 7,5) nispeten düşük kalırken bölgelerin araştırma alanı olarak hem makale (%1,9) hem de tezler (% 4,2) bağlamında pek de tercih edilmediği göze çarpmaktadır.

Tablo 8: Coğrafi Çalışma Alanı & Lisansüstü Araştırmalar İlişkisi

		Coğrafi Araştırma Alanı				Toplam
		Ülke Geneli	Yerel	Bölgesel	Yurtdışı	
Yüksek Lisans	Sayı	39	55	3	9	106
	%	36,8	51,9	2,8	8,5	
	% Toplam	32,5	45,8	2,5	7,5	88,3
Doktora	Sayı	9	3	2	0	14
	%	64,3	21,4	14,3	0,0	
	% Toplam	7,5	2,5	1,7	0,0	11,7
Toplam	Sayı	48	58	5	9	120
	%	40,0	48,3	4,2	7,5	100,0

Lisansüstü tez araştırmalarına ilişkin çalışma alanı olarak yüksek lisans tezlerinde %45,8 ile ilk sırada yerelin tercih edildiği ve bunu ülke genelinin %32,5 oranıyla takip ettiği görülmektedir. Yurtdışının araştırma alanı olarak tercih edildiği yüksek lisans tezlerinin oranı %7,5 olurken, bölge bazlı araştırmaların oranı yalnızca %2,5' de kalmaktadır.

Doktora tezlerine bakıldığında çalışma alanı olarak coğrafi alan tercihi açısından ülke

genelinin %7,5 ile ilk sırada geldiği; bunu %2,5 ile yerelin takip ettiği ve bölgelerin %1,7 ile pek de tercih edilmediği görülmektedir. Doktora tezlerinde yurtdışının araştırma alanı olarak tercih edilmediği dikkat çekmektedir.

Tablo 9'da lisansüstü tezlerde tercih edilen bölgesel, yerel ve yurtdışı olarak araştırmaların yapıldığı lokasyonlara ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Tablo 9: Coğrafi Alanların Lisansüstü Araştırmalar Bağlamında Görünümü

	Bölgesel	Yerel	Yurtdışı
Doktora	Batı Akdeniz (2) Güney Ege	Gaziantep, Malatya, Osmaniye	
Yüksek Lisans	Batı Akdeniz Trakya	Adana, Amasya&Çorum, Ankara (5), Antalya (2), Balıkesir, Batman (3) Bitlis (2), Bursa, Çanakkale (2), Çorum Düzce, Elazığ, Erzurum Eskişehir, Iğdır, Isparta(2), Isparta&Denizli, İstanbul (2), İzmir (2), Kahramanmaraş (2), Karabük, Karaman, Kayseri, Kocaeli Konya (4), Malatya, Manisa, Mersin Muğla (2), Sakarya (2), Samsun, Sivas Tekirdağ, Tokat, Van, Zonguldak (2)	Azerbaycan Gambia Gazze şeridi Karadağ Ortadoğu&Kuzey Afrika Somali (2) Türkiye&Almanya&İran Türkiye&İran

Bölgesel olarak en fazla Batı Akdeniz; yerel olarak Ankara (5) ve Konya (4)'nin öne çıktığı görülmektedir. Yurtdışı içerikli araştırmalarda Ortadoğu, Afrika daha yoğun araştırma alanı olarak tercih edilirken Balkanlar ve Türk

Cumhuriyetleri onları izlemektedir. Yurtdışı araştırma tercihlerinde lisansüstü düzeyde ülkemizde eğitim gören yabancı öğrencilerin etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 10: Akademik Araştırmalarda Coğrafi Alan & Araştırma Konusu İlişkisi

		Konu								Toplam
		Kavramsal & Genel	Sorunlar	Destekler	Etkileri	Cinsiyet Temsili	Profil	Motivasyonları	İş- Yaşam Dergesi	
Ülke Geneli	Sayı	54	26	19	21	16	13	14	3	166
	%	32,5	15,7	11,4	12,7	9,6	7,8	8,4	1,8	100,0
	% Toplam	16,6	8,0	5,8	6,4	4,9	4,0	4,3	0,9	50,9
Yerel	Sayı	31	22	19	16	9	18	13	6	134
	%	23,1	16,4	14,2	11,9	6,7	13,4	9,7	4,5	100,0
	% Toplam	9,5	6,7	5,8	4,9	2,8	5,5	4,0	1,8	41,1
Bölgesel	Sayı	1	0	3	4	0	1	0	0	9
	%	11,1	0,0	33,3	44,4	0,0	11,1	0,0	0,0	100,0
	% Toplam	0,3	0,0	0,9	1,2	0,0	0,3	0,0	0,0	2,8
Yurtdışı	Sayı	8	3	0	2	0	1	3	0	17
	%	47,1	17,6	0,0	11,8	0,0	5,9	17,6	0,0	100,0
	% Toplam	2,5	0,9	0,0	0,6	0,0	0,3	0,9	0,0	5,2
Toplam	Sayı	94	51	41	43	25	33	30	9	326
	%	28,8	15,6	12,6	13,2	7,7	10,1	9,2	2,8	100,0

Tablo 10'da akademik araştırmalarda coğrafi alanlara göre araştırma konularının dağılımlarına bakıldığında, ülke genelini kapsayan araştırmalarda kavramsal ve genel nitelikli araştırmaların oranı %16,6; kadın girişimcilerin sorunlarının %8; kadın

girişimcilerin etkilerinin %6,4 ve kadın girişimcilere yönelik desteklerin de %5,8 oranında tercih edildiği görülmektedir.

Yerel nitelikli araştırmalarda ise yine kavramsal ve genel nitelikli araştırmaların %9,5 ile ilk

sırada; yerel bazda girişimci kadınların sorunlarının %6,7; girişimci kadınlara yönelik desteklerin %5,8 ve kadın girişimci profiline yönelik araştırmaların %5,5 oranında tercih edildiği bulunmuştur.

Bölgesel nitelikli araştırmalarda kadın girişimcilerin etkilerinin (%1,2) tercih edildiği; yurtdışı bazlı araştırmalarda ise kavramsal ve genel (%2,5) nitelikli tasarımın tercih edildiği görülmektedir. Motivasyonları (%0,9) ile sorunları (%0,9) diğer araştırma konuları olarak tercih edilmektedir.

Tablo 11: Lisansüstü Tezlerde Coğrafi Araştırma Alanı & Araştırma Konusu İlişkisi

		Konu								Toplam
		Kavramsal & Genel	Sorunlar	Destekler	Etkileri	Cinsiyet Temsili	Profil	Motivasyonları	İş-Yaşam Dengesi	
Ülke Geneli	Sayı	11	9	9	7	3	2	6	1	48
	%	22,9	18,8	18,8	14,6	6,3	4,2	12,5	2,1	100,0
	% Toplam	9,2	7,5	7,5	5,8	2,5	1,7	5,0	0,8	40,0
Yerel	Sayı	14	11	7	8	4	9	3	2	58
	%	24,1	19,0	12,1	13,8	6,9	15,5	5,2	3,4	100,0
	% Toplam	11,7	9,2	5,8	6,7	3,3	7,5	2,5	1,7	48,3
Bölgesel	Sayı	1	0	2	1	0	1	0	0	5
	%	20,0	0,0	40,0	20,0	0,0	20,0	0,0	0,0	100,0
	% Toplam	0,8	0,0	1,7	0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	4,2
Yurtdışı	Sayı	4	2	0	1	0	0	2	0	9
	%	44,4	22,2	0,0	11,1	0,0	0,0	22,2	0,0	100,0
	% Toplam	3,3	1,7	0,0	0,8	0,0	0,0	1,7	0,0	7,5
Toplam	Sayı	30	22	18	17	7	12	11	3	120
	%	25,0	18,3	15,0	14,2	5,8	10,0	9,2	2,5	100,0

Lisansüstü tezlerde ülke genelinin araştırma alanı olarak seçildiği çalışmalarda kavramsal ve genel nitelikli konuların (%9,2) ilk sırada tercih edildiği ve bunu kadın girişimcilerin sorunları ve desteklerin (7,5) aynı oranla takip ettiği; yerel nitelikli araştırmalarda ise yine kavramsal nitelikli (%11,7) konular ilk sırada tercih edilirken bunu kadın girişimci sorunları (%9,2) takip etmekte ve kadın girişimci profiline

(%7,5) yönelik tercihin de üçüncü sırada geldiği tespit edilmiştir.

Bölgesel bazlı tez araştırmalarında en fazla tercih edilen çalışma konusu %1,7 ile kadın girişimci destekleri olarak; yurtdışını temel alan araştırmalarda yine kavramsal ve genel nitelikli (%3,3) konuların ilk sırada yer aldığı ve bunu %1,7 oranıyla kadın girişimci sorunları ve motivasyonlarının aynı oranla izlediği görülmektedir

Tablo 12: Kadın Girişimciliğinin Araştırıldığı Akademik Disiplinler

Akademik Araştırma Alanları	Sayı		%	
	Sayı	%	Sayı	%
İşletme	69	21,2		
Sosyoloji	11	3,4		
Turizm	5	1,5		
Ekonomi	16	4,9		
ÇEKO	6	1,8		
Şehir Bölge Planlama	3	,9		
Bilgi ve Belge Yönetimi	1	,3		
Ziraat	3	,9		
Kamu ve Siyaset	4	1,2		
İletişim	1	,3		
Endüstri Mühendisliği	1	,3		
Diğer	206	63,2		
Toplam	326	100,0		

Tablo 12’de kadın girişimcilerin konu edildiği akademik disiplinler bağlamındaki görüntüde diğer başlığı altında makaleler kodlanmıştır. Çünkü, makalelerin hangi disiplin bağlamında araştırmaya dahil olduğunun tespitinin zorluğu nedeniyle böyle bir kodlama tercih edilmiş ve akademik disiplinler bağlamındaki görüntü lisansüstü tezleri içeren bir görüntü sergilemektedir.

Kadın girişimcilerin araştırma konusu edildiği akademik disiplinlere bakıldığında, en fazla

araştırmanın %21,2 oranıyla işletme alanında gerçekleştirildiği ve burada bir kümelenme olduğu dikkat çekmektedir. Bunu %4,9 ile ekonomi takip etmektedir. Sosyoloji %3,4 oranıyla kadın girişimcileri lisansüstü tez araştırma konusu olarak tercih etmektedir. Kadın girişimcileri araştırma konusu olarak tercih eden disiplinler olarak Çeko (%1,8), Turizm (%1,5), Kamu ve Siyaset (%1,2), Ziraat ve şehir Bölge Planlama (%0,9), Bilgi ve belge yönetimi, iletişim ve endüstri mühendisliği (%0,3) karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 13: Lisansüstü Araştırmalar & Akademik Disiplin İlişkisi

		Araştırma Alanı											Toplam
		İşletme	Sosyoloji	Turizm	Ekonomi	ÇEKO	Şehir Bölge Planlama	Bilgi ve Belge Yönetimi	Ziraat	Kamu	İletişim	Mühendislik	
Yüksek Lisans	Sayı	60	10	5	13	6	3	0	3	4	1	1	106
	%	56,6	9,4	4,7	12,3	5,7	2,8	0,0	2,8	3,8	0,9	0,9	100,0
	% Tpl.	50,0	8,3	4,2	10,8	5,0	2,5	0,0	2,5	3,3	0,8	0,8	88,3
Doktora	Sayı	9	1	0	3	0	0	1	0	0	0	0	14
	%	64,3	7,1	0,0	21,4	0,0	0,0	7,1	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
	% Tpl.	7,5	0,8	0,0	2,5	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	11,7
Toplam	Sayı	69	11	5	16	6	3	1	3	4	1	1	120
	%	57,5	9,2	4,2	13,3	5,0	2,5	0,8	2,5	3,3	0,8	0,8	100,0

Lisansüstü tezlerde kadın girişimcilerin hangi akademik disiplinler tarafından araştırma konusu olarak seçildiğine bakılırsa yüksek lisans tezlerinde ilk sırada işletme % 50 oranıyla karşımıza çıkmaktadır. Onu %10,8 ile ekonomi, %8,3 ile sosyoloji, Çeko % 5 ve turizm %4,2 ile takip etmektedir. Yüksek lisans tezleri açısından işletme alanında bir kümelenme dikkat çekmektedir. Doktora tezlerine

bakıldığında en fazla araştırmanın yapıldığı alan %7,5 ile işletme ve %2,5 ile ekonominin öne çıktıkları görülmektedir. Yüksek lisans tezleri incelendiğinde kadın girişimciliği konusunu sosyal medya ile ilişkilendiren üç araştırmaya rastlanılmış olması, günümüzün gelişmelerinin alanla ilişkisinin kurulduğuna işaret etmektedir.

Tablo 14: Lisansüstü Çalışmalarda Akademik Disiplin & Araştırma Konusu İlişkisi

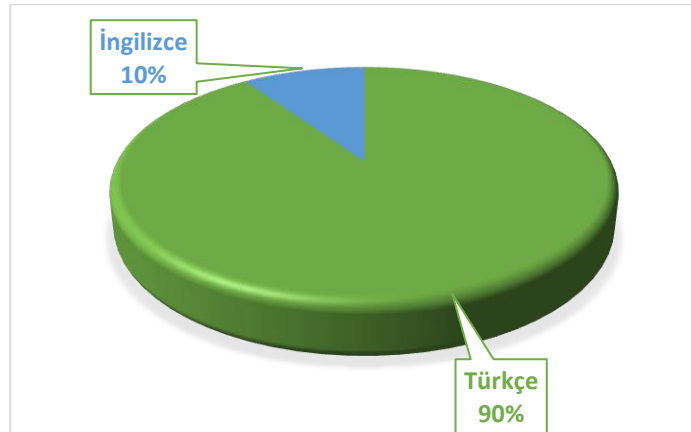
		Konu								Toplam
		Kavramsal& Genel	Sorunlar	Destekler	Etkileri	Cinsiyet Temsili	Profil	Motivasyon ları	İş-Yaşam Dengesi	
İşletme	Sayı	18	11	8	5	4	11	9	3	69
	%	26,1	15,9	11,6	7,2	5,8	15,9	13,0	4,3	100,
	% Toplam	15,0	9,2	6,7	4,2	3,3	9,2	7,5	2,5	57,5
Sosyoloji	Sayı	3	2	2	1	3	0	0	0	11
	%	27,3	18,2	18,2	9,1	27,3	0,0	0,0	0,0	100,
	% Toplam	2,5	1,7	1,7	0,8	2,5	0,0	0,0	0,0	9,2
Turizm	Sayı	0	1	0	3	0	0	1	0	5
	%	0,0	20,0	0,0	60,0	0,0	0,0	20,0	0,0	100,
	% Toplam	0,0	0,8	0,0	2,5	0,0	0,0	0,8	0,0	4,2
Ekonomi	Sayı	3	3	3	5	0	1	1	0	16
	%	18,8	18,8	18,8	31,3	0,0	6,3	6,3	0,0	100,
	% Toplam	2,5	2,5	2,5	4,2	0,0	0,8	0,8	0,0	13,3
ÇEKO	Sayı	1	4	1	0	0	0	0	0	6
	%	16,7	66,7	16,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,
	% Toplam	0,8	3,3	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,
Şehir Bölge Planlama	Sayı	1	0	0	2	0	0	0	0	3
	%	33,3	0,0	0,0	66,7	0,0	0,0	0,0	0,0	100,
	% Toplam	0,8	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5
Bilgi ve Belge Yönetimi	Sayı	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	%	100,	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,
	% Toplam	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
Ziraat	Sayı	2	0	1	0	0	0	0	0	3
	%	66,7	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,
	% Toplam	1,7	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,5
Kamu	Sayı	0	1	2	1	0	0	0	0	4
	%	0,0	25,0	50,0	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,
	% Toplam	0,0	0,8	1,7	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3
İletişim	Sayı	1	0	0	0	0	0	0	0	1
	%	100,	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,
	% Toplam	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
Mühendislik	Sayı	0	0	1	0	0	0	0	0	1
	%	0,0	0,0	100,	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,
	% Toplam	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
Toplam	Sayı	30	22	18	17	7	12	11	3	120
	%	25,0	18,3	15,0	14,2	5,8	10,0	9,2	2,5	100,

Araştırmanın yapıldığı disiplinlerde kadın girişimcilerin hangi konular bazında araştırıldığına bakıldığında: İşletme alanında kavramsal ve genel içerikli araştırmalar %15, kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar ve kadın girişimci profili %9,2, kadın girişimcilerin motivasyonları %7,5 , kadın girişimcilere sunulan destekler %6,7 oranında araştırmaya konu edilmiştir.

Sosyoloji, kavramsal ve genel nitelikli araştırmalar ve cinsiyet temsili içerikli

araştırmalar (%2,5); Turizm (%2,5) ve ekonomi (%4,2) girişimci kadınların faaliyet gösterdikleri bölge ve ülke açısından etkileri; ÇEKO, sorunlara (%3.3) eğilirken; şehir ve bölge planlama (%1,7) etkileri, Bilgi ve belge yönetimi (0,8) ile Ziraat (1,7) kavramsal ve genel içerikli; kamu yönetimi destekler (1,7); iletişim (0,8) kavramsal ve genel ve mühendislik (0,8) etkilerini içeren araştırmalarla görülmektedir.

Şekil 4: Araştırma Dili Görünümü

Kadın girişimcilere yönelik Türkiye'deki araştırmalara ilişkin Şekil 4'de görüldüğü üzere genelde tercih edilen dil %90,5 oranıyla Türkçe'dir. Bunun dışında araştırma dili olarak İngilizce %9,5 oranında karşımıza çıkmaktadır. İngilizce dışında araştırma dili olarak başka bir dil ile karşılaşılmamıştır.

SONUÇ

Kadın girişimciliği ile ilgili çalışmaların niceliksel ve niteliksel olarak artması, kadın girişimciliğinin gelişmesinde etkili olacaktır. Kadın girişimciler konusunda yapılacak her bilimsel araştırma, alanın hem teorik hem de ekonomik düzlemdeki çıktıları açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla bu araştırma, kadın

girişimciliği yazınına görselleştirerek, yazının mevcut durumunun analizine ilişkin bir imkan sunmakta ayrıca yazındaki kümelenmeleri tespit ederek çalışmalarda boş kalan alanların tespitine fırsat tanımaktadır. İçinde bulunulan pandemi dönemi ile birlikte de bu tespitlerin, pandemi dönemi sonrasındaki kadın girişimci araştırmalarına yol gösterici olurken, pandemi öncesi kadın girişimci yazınının pandemi sonrasındaki yazının evrildiği yön açısından karşılaştırılabilmesi için bir zemin oluşturma potansiyeline sahiptir.

Kadın girişimcilerin, en fazla 2016-2020 (%61) yılları arasında akademik araştırma konusu olarak belirlendiği ve lisansüstü araştırma

tezleri açısından en fazla yüksek lisans tezlerinde konu edildiği bulgularından yola çıkılarak, araştırma konusu olarak akademik araştırmalarda son 5 yılda daha popüler hale geldiği belirtilebilir.

En yoğun olarak kavramsal ve genel içerikli araştırmalar; ardından sırasıyla karşılaşılan sorunlar, etkileri, destekler ve girişimci profili başlıklarında araştırıldığı; en az iş-yaşam dengesi ile cinsiyet temelli araştırmalara konu edildiği görülmektedir. Dünyadaki kadın girişimci literatürüne ilişkin son 30 yılı içeren araştırmada Jennings ve Brush (2013), araştırmaların çoğunun genel girişimcilik konularına odaklanmış görünse de, kadın girişimciliği araştırmalarının en temel katkısının, girişimciliğin toplumsal cinsiyetten bağımsız bir fenomen olmadığını kabul ve belgelemesi olduğunu belirtilmektedir. Ülkemizdeki akademik araştırmalarda cinsiyet temelli bakış açısına sahip araştırmaların oldukça düşük kaldığı; daha çok genel girişimcilik nitelikli, kadın girişimciliğinin doğasını acıkamaya yönelik araştırma konularına öncelik verildiği tespit edilmiştir. Benzer bir görüş Aksay'ın (2019) araştırmasında Türkiye'deki kadın girişimciliği alanyazının henüz başlangıç aşamasında olduğu ve yapılan araştırmalarda kadın girişimciliğin doğasını ve bağlamını anlamaya yönelik olduğu şeklinde belirtilmektedir. Araştırmada ulaşılan bulgular Aksay'ın bulgularını desteklemektedir.

Araştırmaların akademik disiplin açısından İşletme'de yoğunlaştığı, bunu ekonomi, sosyoloji ve ÇEKO'nun takip ettiği; İşletme kavramsal ve genel araştırmalarla sorunlar ile girişimci profiline yoğunlaşırken; sosyoloji cinsiyet temelli araştırmalarında; ekonomi etkileri bağlamında; ÇEKO ise yaşanan sorunlar bağlamında araştırmalarına konu edinmektedir. Araştırma konuları ve akademik alan açısından ulaşılan bu bulgular Aksay (2019) tarafından makaleler bazında yapılan alanyazın taramasına ilişkin araştırma

bulgularındaki makalelerin ağırlıklı olarak girişimci kadın özellikleri ve motivasyonları faktörlerine odaklandığı; sosyal bilimler alanında pazarlama, finans gibi farklı anabilim dallarındaki bilim insanları tarafından tartışıldığı sonuçları ile örtüşmektedir.

Araştırmaların gerçekleştirildiği coğrafi alan açısından ulaşılan sonuçlarda araştırmaların yarısını Türkiye genelini içerdiği; bunu yerel nitelikli araştırmaların takip ettiği ve yerel nitelikli araştırmaları en fazla yüksek lisans tez araştırmalarında araştırma bölgesi olarak tercih edildiği görülmektedir. Uluslararası ve bölgesel nitelikli araştırmaların belirgin bir şekilde düşük olduğu bulgulanmıştır. Benzer sonuçlara, De Vita ve arkadaşlarının (2014) geliştirmekte olan ülkelerdeki kadın girişimciliği üzerine yaptıkları araştırmada, az sayıda makalenin uluslararası örneklere dayandığı; yine Yadav ve Unni, (2016)'nin 1986-2016 yıllarını kapsayan araştırmasında: kadın girişimcilik alanındaki işbirliklerinin ulusal sınırlar dahilinde sınırlandırıldığı ve ulus ötesi araştırma ağlarına ihtiyaç duyulduğuna dikkat çekilmektedir.

Kadın girişimci yazınının yaklaşık 20 yıllık bir süreci içeren bu araştırmada, araştırma konuları, araştırmanın yapıldığı akademik disiplinler, coğrafi araştırma alanları ve yıllar itibariyle kümelenmelerin bulunduğu dikkat çekmektedir.

Pandemi dönemi sonrasında popüleritesinin daha artması beklenen kadın girişimcilerin farklı disiplinler tarafından da çalışılması önemli olacaktır. İçinde bulunduğumuz pandemi dönemi sonrasında kadın girişimciliği ile ilgili olarak:

- Özellikle uzaktan çalışma, dijital pazarlamanın öneminin anlaşıldığı bu dönemde kadın girişimciliğinin iletişim, mühendislik, ÇEKO gibi farklı disiplinlerle ortak çalışma alanlarının oluşturulması,

- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenen öncelikli alanlarda doktoralı insan kaynağına olan ihtiyacı karşılamak amacıyla 100-2000 YÖK Doktora Bursu çerçevesinde destek alanları kapsamına dahil edilmesi,
- Dünyadaki alanyazına teorik açıdan katkı sağlamak üzere, kadın girişimciliğinin toplumsal cinsiyet bağlamında feminist teoriler çerçevesinde tasarlanacak daha fazla araştırmaya konusu edilmesi önerilmektedir.

Araştırma bulgularında araştırma konusu itibariyle en az iş-yaşam dengesinin araştırıldığı bulgusu, Covid-19 nedeniyle yaşanan pandemi dönemine ilişkin ilk araştırma bulgularında ise kadınların bu dönemde en çok iş-yaşam dengesi

açısından sorun yaşadıkları bulguları ile birlikte değerlendirildiğinde araştırma bulgularının pandemi dönemi ve pandemi sonrasında yapılacak kadın girişimcileri konu alan araştırmalarda yol gösterici olma niteliğine işaret etmektedir. Türkiye’deki kadın girişimci yazınının yaklaşık 20 yıllık sürecini görselleştirmeyi amaçlayan bu araştırma ile ulaşılan bulguların, pandemi sürecindeki akademik araştırmalar için araştırma konusunun belirlenmesi, araştırma coğrafyasının belirlenmesi, kadın girişimciliğinin araştırma konusu yapılması noktasında farklı akademik disiplinlerin ilgisinin çekilmesi noktasında referans noktası oluşturacağı; gelecekteki alanyazın araştırmaları açısından karşılaştırma imkanı sunacağı açıktır. Araştırmanın, ileride benzer nitelikli yapılacak araştırmalara da yöntem itibariyle örnek oluşturması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Ahl, H. (2006). Why research on women entrepreneurs needs new directions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30, 595-621.

Aksay, B. (2019). Türkiye’de kadın girişimciliğinin son 10 yılı: Alanyazın taraması ve öneriler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 35, 35-51.

Alpago, H., Alpago, D. O. (2020). Koronavirüs salgınının sosyoekonomik sonuçları. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 8, 99-114.

Arat, N. (1996). Women’s studies in Turkey. *Women's Studies Quarterly*, 24 (1/2), 400-411.

Bird, B., Brush, C. (2002). A Gendered perspective on organizational creation. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 26(3): 41-65.

Brush, C. G., De Bruin, A., Welter, F. (2009). A gender-aware framework for women’s entrepreneurship. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 1 (1), 8-24.

De Vita, L., Mari, M., Poggesi, S. (2014). Women entrepreneurs in and from developing countries: Evidences from the literature. *European Management Journal*, vol. 32, 451–460.

Dwyer S., Orlando C. R., Chadwick K. (2003). Gender diversity in management and firm performance: the influence of growth orientation and organizational culture. *Journal of Business Research*, 56 (12), 1009-1019.

Ecevit, Y. (1993). Kadın girişimciliğinin yaygınlaşmasına yönelik bir model önerisi. *Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli Bildiriler ve Tartışmalar*. Ankara: Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları

Genel Müdürlüğü, Eğitim Serisi, Yayın No: 74), 15-34.

Grant, M. J., Booth, A. (2009). A typology of reviews: An analysis of 14 review types and associated methodologies. *Health Information & Libraries Journal*, 26(2), 91-108.

Gupta, V. K., Wieland, A. M., Turban, D. B. (2019). Gender characterizations in entrepreneurship: a multi-level investigation of sex-role stereotypes about high-growth, commercial and social entrepreneurs. *Journal of Small Business Management*, 57(1): 131-153.

HİİDP- Hedefler İçin İş Dünyası Platformu (2020). Covid-19 krizinin işletmeler üzerindeki etkileri- ikinci anket (11-22 Mayıs 2020) sonuç raporu. Erişim Tarihi: 17 Haziran 2020, <https://tusiad.org/tr/basin-bultenleri/item/10586-covid-19-krizinin-isletmeler-uzerindeki-etkilerinin-anket-sonuclari-aciklandi>

Jennings, J. E., Brush, C.G. (2013). Research on women entrepreneurs: Challenges to (and from) the broader entrepreneurship literature?. *The Academy of Management Annals*, 7(1), 661–713.

Karadal H., Duman, N., Saygın, M. (2017). Girişimcilik yazını: Türkiye’deki lisansüstü tezlerle yönelik bir inceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (16. ÜİK Özel Sayısı), 137-148.

Kutunis, R. Ö. (2006). Girişimci kadınlar. Sakarya: Değişim Yayınları.

Küçüköğlü M. T., Berber Ş. (2018). Girişimcilik ve yenilik: Türkiye’de yayınlanan lisansüstü tezleri üzerine bir inceleme. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 79-89.

Medipol (2020). Pandemi nedir? Corona virüsü neden pandemi ilan edildi?. Erişim Tarihi:

07.06.2020, <https://www.medipol.com.tr/bilgi-kosesi/bunlari-biliyor-musunuz/pandemi-nedir-corona-virusu-neden-pandemi-ilan-edildi>

Randolph, J.J. (2009). A guide to writing the dissertation literature review. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 14 (13), 1-13, Çev: Faruk Seyitoğlu, (2018). Tez yazımı için bir alanyazın taraması klavuzu. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 29 (2), 251-264.

Saray, G. (1993). Türkiye’de Kadın Girişimciliği. *Kadın Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli*, Ankara.

WHO, (2020). What is a pandemic?, Retrieved: April 30, 2020 from https://www.who.int/csr/disease/swineflu/frequently_asked_questions/pandemic/en/

Yadav V., Unni, J. (2016). Women entrepreneurship: Research review and future directions. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 6 (12), 1-18.

Yelkikalan, N. (2006). Başarılı girişimcilikte cinsiyetin rolü : kadın ve girişimciler. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1 (1), 45-54.

Yolun, M. (2012). İspanyol gribinin dünya ve Osmanlı Devleti üzerindeki etkileri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.

Yumuşak, T. (2019). Kadın girişimciliğin bibliyometrik durum analizi. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 5(3), 182-192.

Yüceer, H., Eray, F., Çakar G. E. (1995). Aile eğitiminde kadının yeri ve girişimci kadınları özendirmede vakıfların rolü. *Vakıf Haftası Dergisi*, sayı 12, 127-134.

Araştırma ve Yayın Etiği: *Bu çalışmada araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulduğu yazar tarafından taahhüt edilmektedir.*

Research and Publication Ethics: *In this study, the rules of research and publication ethics were fully followed by author/s.*

EMI journal

Special
Issue EMI